

The Australian Esperantist

(Successor to La Suda Kruco and La Rondo)

Oficiala Organo de la Aŭstralia Esperanto Asocio.

Membership, including this periodical: \$3.

Advertisements: 25 cents per line.

Editor (Redaktoro): F. R. Banham, 31 St. Andrew's Ave., Rosanna, Vic., 3084

Treasurer (Kasisto): L. Scott, 34 Ocean Road, Manly, N.S.W., 2095.

A.E.A. Press Officer: Mrs. M. Chaldecott, 16 Grosvenor Road, Lindfield, N.S.W. 2070

Address of A.E.A.: Box 415 P.O. Manly, N.S.W., 2095.

A.E.A. Libro-Servo: T. Elliott, 8 Lone Pine Parade, Matraville, N.S.W. 2036

N-ro 109 (189)

MELBURNO

Aŭgusto, 1972

THE TEXT OF "THE A.E."

A large proportion of our readers are new-comers — friends and sympathisers, most of whom are in the early stages of learning Esperanto. Naturally they will find certain of the articles somewhat beyond their present ability to read with ease. Our paper being what it is — a gazette to inform and interest all Esp-ists — this is unavoidable. The same is true of "The British Esperantist" and every other national Esp. organ. Obviously a language must be learned before it can be read.

In welcoming to our ranks our many new supporters, I urge them to study on. After a regular session with a text-book, take a good dictionary, say Wells or Butler should you lack the "Plena Vortaro", and try to translate some of the simpler matter, e.g. jokes and anecdotes under "Bonvolu Rideti". This is valuable practice, and really very interesting.

Retain in order every copy of "The A.E." for future reference and reading: if you now truly wish to master the language, and sooner or later do so, you will be very glad that you kept them.

Meanwhile, it seems good to print some English text in every number, to impart something of immediate interest to our lingual fledglings. In the June number they will find about 25 inches of English — somewhat less than a quarter of the issue. This may vary from time to time.

We ask them to be patient and to persist in their efforts to attain that higher proficiency in the language which opens the way to the life-long pleasure of literary appreciation. In "The A.E.", as in every Esp. gazette with an earned status to maintain, there are subjects and themes that demand at least an approxi-

mation to mature treatment. And this calls for an expressiveness denied to one who is limited to elementary diction.

Believe us, we shall do our best to hold your interest and strengthen your will to work with all who strive to break Babel's barrier and so loosen the lips of men. — Editor.

IMAGATA SOCIO EN KIU LA HOMOJ POVIS BONE VIVADI

La ĉefa kaj preskaŭ nirsola tasko de la magistratanoj estas certigi ke neniu homo sidas senfare, sed, male, ke ĉiu apliku sian forton al sia laboro kun fervora diligento. Tamen, tion farante, la regnanoj tute ne lacigu sin per senĉesa laboro, kiel jugbrutoj, jam de frua mateno ĝis malfrua vespero.

En Utopio oni dividas la tagon precize en dudek kvar horojn. Oni asignas nur tri horojn al laboro antaŭ la tagmezo, kiam oni iras al tagmanĝo. Post tiu manĝo, kaj kiam ili jam ripozis du horojn, ili laboras ankoraŭ tri horojn, post kio ili iras por vespermanĝi. Ĉirkaŭ la oka horo (kalkule la unuan horon kiel la unuan horon post tagmezo), ili enlitiĝas. Ok horojn ili dediĉas al dormo.

Ciom de la senlabora tempo inter la horoj de laboro, dormo kaj manĝo ili uzas laŭ sia propra plaĉo. Ili ne havas liberon foruzi ĝin per diboĉo aŭ flegma nenifaremo, sed, liberaj de sia rutina labordevo, ili rajtas bone kaj profite uzi la tempon, laŭplaĉe sin okupante per aliaj sciindaĵoj.

Post vespermanĝo ili sin okupas pri ludoj — somere en siaj ĝardenoj, vintre en la komunaj haloj, kie ili tag-kaj vespermanĝas. Tie ili sin ekzercas je la muziko, aŭ honeste kaj edife konversacias. — Thomas More (1478-1535).

READING—TELEVIEWING

The coming of T.V. in millions of homes has meant that for many people the desire for reading has almost disappeared, although it is also true that the low level of programs has sometimes had an inverse effect.

There are limits to T.V. First, it is ephemeral, that is to say one must catch the message immediately on hearing it. Any momentary distraction dispels the words, which are never recaptured. Studies have revealed that a person who has seen a program often has an erroneous impression of it, or, indeed, has retained no impression at all! The impression gained by reading is deeper, more lasting, for one can, if necessary, re-read and check the text after any length of interval.

Second, T.V. is superficial. Even the most serious factual programs lack the time to treat a subject in depth. A book, on the other hand, may present it in great details, in several volumes if need be.

Third, T.V. is indiscriminate. Its programs are aimed at millions whose tastes, culture levels and convictions are very diverse. In practice, this seriously limits the range of programs and inevitably fails to content the needs and wishes of everybody. The spectators choose a T.V. program from a limited field, but books offer the reader an infinite variety of theme and presentation.

Books are still the basic element in our civilisation. They preserve our culture and expand it. They provide relatively cheap yet sound means of education. True it is that we have tape-recorders, micro-photography, etc., but such "canned" material is ordinarily difficult of access for the majority. At some time in the future it may be that these methods will supplant the book in our homes. In 1972 this seems yet afar off. For millions of thinking folk, the world over, nothing can take the place of books.

"NI LAŬDU FAMAJN HOMOJN

Panegiras Ivo Rotkvič en: "33 Rakontoj" (Stafeto) (1964): "Reto Rossetti: la bolversa miraklisto pri la sonoraj subtiloj de la fraza koncizo, senrivala perspektivisto por la lingva kaj literatura evoluoj . . ."

"Ferenc Szilagyi, la riĉkultura fakulo pri la lingvaj mistero, profunda etikulo kaj humanisto, oklekiva pesmajstro (I)

Bele, miele, kaj ĉiel modele . . . ĉu ne?

(I) = apreciisto.

LEGADO—TELEVIDIDAD

La alveno de la televido en sennombrajn hejmojn signifas, ke por multaj homoj preskaŭ tute malaperis la instigo al legado, kvankam oni spertis ankaŭ, ke la malalta nivelo de tre multaj programoj kelkfoje eĉkis inverse.

La televido havas klare difineblajn limojn. Unue, ĝi estas efemera; tio estas: ĉion oni devas kapti je la unua aŭdo; momenta interrompo perdigas la vortojn, kaj oni ne povas ilin re-kapti. Enketoj montris, ke homo, kiu rigardis iun programon, tre ofte konservis poste impreson kelkfoje oni konservis nenian impreson! Libro aliflanke estas daŭrema; oni povas, se neese, relegi kaj kontroli la tekston, eĉ post iom tre longa intervalo.

Due, la televido estas supraĵa. Eĉ la plej seriozaj informprogramoj ne disponas pri sufiĉe da tempo por ĝisfunde esplori la traktatajn temojn. Libro — eventuale en pluraj volumoj — kapablas esplori kaj elmeti temon plej detale.

Trie, la televido estas sandistinga. Programoj celas milionojn da homoj samtempe, kies gustoj, antaŭjuĝoj kaj konvinkigoj estas plej diversaj. Praktike tio severe limigas la gamon da la programo kaj kompreneble ne kontentigas la bezonojn kaj postulojn de ĉiuj. Elektro de televida programo okazas inter tre malmultaj eblecoj: elekteleco, de libro estas preskaŭ infinita.

Libroj estas baz-elemento de nia civilizo. Ili konservas kaj plivastigas nian kulturon. Ili provizas relative malmultekostan krerigon. Hodiaŭ oni povas uzi sonbendojn, mikrofotajn kaj similajn, sed tiu konservita materialo estas malfacile alirebla por la grandega plimulto da homoj. Povas esti, ke iam en la estonteco tiaj helpiloj anstataŭas librojn en ĉies domo; sed en 1972 tio ankoraŭ ne proksimiĝas. En la vivo de milionoj da homoj la rolo de la libroj estas neanstataŭebla. (Resumitaj paragrafoj de artikolo "Internacia Libro-Jaro" fare de Wm. Auld, "Esperanto," majo, 1972.)

DISTRITA?

Vi konas la ŝercon. Sed ĉu la "distrita profesoro" vere estis distrita? Ni vidu per ekzemplo. "La kabareda amuzisto distris la ĉeestantojn per spiritaj ŝercoj; poste (ne: pli poste) la distritaj ĉeestantoj hejmeniris".

Male, la profesoro estas distrigema (P.I.V.): tio estas: homo kiu emas iĝi senkonscia pri aferoj ĉirkaŭ si. Do, distrigema profesoro; distrata (-ita) kabaredsidanto.

AUSTRALIA KRONIKO

PERTH: Ĉe nia kunveno de 24/5 Jack Hawks raportis pri prelego kiun li faris ĉe la Rotaria klubo de York. S-ro W. Howard prezentis sonbendon kun la voĉoj de multaj aŭstraliaj E-istoj, senditan de la AEA-sonbend-servo. 3 vizitantoj el la orientaj ŝtatoj helpis sukcesigi la vesperon: Niaj membroj Norm kaj Ann Brodie (el Sidnejo) kaj S-ro Buswell el Adelaide. Ĉeestis ankaŭ S-ro J. E. Thew, kiu lernis per korespondo kun Chris Dean kaj elmontris sin vigla kaj entuziasma studento.

La Prezidanto kun plezuro bonvenigis, 14/6, 6 novajn anojn, kiuj estas klasanoj de la klaso en Nedlands: Ges-roj O. Battye kaj S-inoj M. Byers, M. Blight, G. Harmalin kaj S-ino E. Osborne. S-ro Illingworth montris samvespere belajn diapozitivajn pri vojaĝo de Newcastle (Anglujo) al Norvegujo kaj de South-amp-ton per ŝipo "Canberra" revene al Aŭstralio. — G. Pollard.

MELBOURNE: S-ro H. Beechey, 19/6, klarigis la diferencon inter la logika (aŭ vertikala) pensado, dum kiu oni konstruas turon de pensoj, kun ĉiu firme bazita sur alia, kaj la transversa, kiu iom similas al haoso, kaj pri kiu li prezentis kelkajn ekzemplajn problemojn. Laŭ tiu tezo la transversa pensado estas la plej bona manifestiĝo pri inteligento, kiu ŝajne mankis inter la ĉeestantoj!

Je 26/6 ni aŭskultis sonbendon, faritan de Ann Hall (Sydney) pri la entombiga ceremonio de "Tajni" Goldsmith. S-ro M. Cohen, 3/7, prezentis 3 erojn. La unua temis pri ŝuista ilo ne plu multe konata, angle "Dog". En la dua li klarigis pri la egipta digo Assuan, pere de kiu kreiĝis la lagego Nasser kaj kiu alportis eble pli da malprofito ol profito. La tria aludis al la mult- aŭ dusignifaj vortoj en diversaj lingvoj, sed de speciala intereso estas la vorto "koro", kun tiom da signifoj en la japana lingvo.

Je 10/7 S-ro H. Koppel prezentis plej lastajn novaĵojn el la tutmonda E-movado.

EASTERN SUBURBS (Melbourne): Kelkaj el niaj membroj nun estas supermare. Ges-roj W. Brockwell sendis interesan raporton pri vojaĝo al Anglujo kun priskribo de saviĝo de pasaĝero kiu falis en la maron. S-ino Bertha Smith, nia pres-oficisto, nun ferias kun filino en Japanujo, de kie ŝi interese raportis.

BORONIA: Por vigligi nian konversacian klason, 17/5, ĉiu ĉeestanto devis rakonti ŝercon. Tio fariĝis granda sukceso kaj provizis ridigan vesperon. Je 24/5 George Kuhlman montris belegajn lum-bildojn pri sia vojaĝo al kaj tra Eŭropo.

Klasoj okazas ĉiumerkrede kaj bone progresas.

MORWELL: Nia prezidanto, S-ro Ivan Maddern, kun edzino kaj filino Philippa, flugos al Usono kaj reprezentos A.E.A. ĉe la Univ. Kongreso en Portland. Ni festis la 3-an naskiĝtagon de nia Societo per amuzvespero en la hejmo de Ges-roj Maddern.

Gratulojn al Joy Campbell kaj edzo pro naskiĝo de dua infano, filino Shahn Kathryn.

ROCKHAMPTON: Kurson por komen-cantoj ni ne plu havas. Ĉijare ĝi komenciĝis malforte kun nur 6 lernantoj, el kiuj kelkaj ne povis veni regule. Do, post kiam trifoje nur la instruisto venis sola, la kurso ĉesis funkcii. Tamen, daŭras la kurso je jaŭdo ĉe la "Adult Education", kun 4 ĝis 8 partoprenantoj. S-ro Neil Russell gvidas lunĉoran klason por 4 ĝis 6 knabinoj ĉe la Rockhampton High School.

Nia bibliotekistino Joyce Turner restas for en Brisbano dum 6 monatoj por partopreni kurson por bibliotekistoj. Ŝi esperas fariĝi lerneja bibliotekistino. Ankaŭ nia kasistino Decia Niddrie ne povis esti kun ni dum kelkaj semajnoj. Ŝi aktoris en teatraĵo ĉe nia "Little Theatre".

ESPERANTO SEMINAR

In order that its members, as well as students currently studying the International Language at the Adult Education Centre, may have an opportunity to practice the language orally in a relaxed 'family' atmosphere, the Toowoomba Esperanto Society held, last week end, a seminar at the home of its librarian, Mrs. J. A. Lehane.

Interspersed with musical items, led by Miss Margaret O'Mara on her guitar, were readings from various Esperanto books and journals, presented by visitors, as well as short speeches and anecdotes. There was, as well, general conversation in Esperanto.

Several students from Mt. Lofty High School, brought by Mrs. L. Buchan, displayed an astonishing basic knowledge of the language, and charmed all present with their truly 'international' accent.

All participants expressed the wish that similar seminars will become a regular feature of the local movement. (From 'The Chronicle', Toowoomba, as reported by H. V. Petley, Press Officer).

Morwell Esperanto Conference

The Esperanto Federation of Victoria, in conjunction with the Morwell Esperanto Society, will hold a Weekend Conference at Morwell High School on the 6th, 7th and 8th of Oct., 1972. The pro-

gramme will include lectures, discussions. Social Evening Smorgasbord Lunch-on, tour of the district, an Esperanto exhibition and a report by Mr. I. T. Maddern about the 57th Universal Esperanto Congress in Portland, U.S.A.

For further information contact the Conference secretary, Mrs. M. Wybenga, 30 Butters Street, Morwell 3840. (Please include a stamped, addressed envelope for reply). Interstate visitors will be specially welcomed

Esperanto en Lernejoj

La Esperanto-Ligo de Okcidenta Aŭstralio klopodas pri la enkonduko de Esperanto instruado en altlernejoj en tiu ŝtato. Diskutado kun la Superintendanto de Lingvoj de la Eduka Fakto (S-ro Fox) estas tre kuragiĝa.

Ekde la dua jaro liceaj studentoj rajtas elekti kelkajn laŭvolajn studteĵojn. Dek lecionoj (po 40 minutoj) estas rezervataj tiucele en ĉiu semajno. Por tiuj kiuj elektas studi fremdajn lingvojn (francan, germanan, ktp.) kvar lecionoj ĉiusemajne dum kvar jaroj necesas. Tamen, estas taksate, ke du lecionoj ĉiusemajne dum du jaroj sufiĉos por E-o.

La nuna intenco estas instrui E-on en du-tri altlernejoj kiel provo. S-ro Fox pretas kunlabori pri tio kondiĉe, ke: (a) sufiĉe da studentoj elektos E-on; kaj (b) troviĝos sufiĉe da instruistoj.

Rilate al (a) ni pripensas eldonon de broŝuro, kiu klarigas la avantaĝojn de E-o, por distribuado inter la studentoj. (b) prezentas problemon. En 1970j. ok studentoj de la instruista kolegio (Secondary Teachers' College) studis E-on; en 1971j. estis naŭ. La plejparto da ili nun dejas ĉe lernejoj for de Perth. Ĉi tiun jaron dekok anoj de la instruista kolegio studas E-on. S-ro Fox estas skribonta al ili por demandi: ĉu ili konsentus instrui E-on? Verŝajne la ricevo de oficiala letero de la Eduka Fakto kuragiĝos kaj instigos ilin koncentrigi la menson al la studado de E-o.

Sume, enkonduko de E-o en lernejojn dum 1973j. kredeble fluskus pro manko de instruistoj. Tiukaze la Eduka Fakto certe forviŝos la ideon por ĉiam — aŭ almenaŭ por pluraj jaroj. Do, ni "rapidu malrapide".

Ni celu al la jaro 1974 kaj certigu, ke ni nepre sukcesos.—W. H. Howard, sek., E.L.O.A., 26 junio.

DU NOVAJ LIBROJ.

INVIT' AL JAPANESKO — Miyamoto Masao; poezio, 110 paĝoj, broŝurita . . . \$2.20.

CIGANA ROMANCERO: Lorca: elhispanigis F. de Diego. Poezio, 110 paĝoj,

broŝurita . . . \$2.20.

Ce nia Libro-servo.

BONVOLU RIDETI

Angla grafino procesis kontraŭ viro, kiu estis nominta ŝin "porkino". La juĝisto kondamnis lin. Tiam la viro demandis al li: "Ĉu tio signifas, ke mi ne rajtas nomi grafinojn porkino?" "Jes, certe", respondis la juĝisto. **Diris la viro:** "Nu do, ĉu mi rajtas nomi porkinojn grafino?" "Kompreneble jes", konfirmis la juĝisto.

La viro sin turnis al la grafino, dirante: "Bonan tagon, grafino".

Ce memserva vendejo mi staris malantaŭ virino mezaĝa, kiu aranĝis sur la vendotablo vicon post vico da lad-kaĉoj porinfanaĵ. La spicisto estis tiel same mirfrapita kiel mi pri la strangeco de ŝia aĉetaĵo. Li bonhumore rimarkis: "Ĉu iu en via familio atendas naskon de ĝemeloj?" "Ho ne", ŝi klarigis, "mia edzo atendas falsan dentaron".

Policano arestis viron tial ĉar tiu pinĉis la postajojn de juna virino. "Kial vi tiel agis?", demandis la polic-servanto. La akuzito respondis: "Simple ĉar ĝi estis tie".

(Tio pensigas pri simila anekdoto pri la mont-heroo Hillary kaj la venko de Monto Everest — faro iom pli ambicia: "Mi devils ĝin ĝissupren grimpi, ĉar ĝi estas tie!" Suŝis nur la provoko.

Dentisto, kiu fervore kontraŭis atmosferan polucion, fiksis karton en sia atendejo: "Oksigeno nun uzata — nepre ne fum!" Sciante pri ekbruliĝemo de pura oksigeno, liaj pacientoj obeis la edikton.

Sciu, ke la "oksigeno uzata" estas nur tiu bone konata gaso, kiun la pacientoj en- kaj elspiris dum ili atendis.

Unu nokton Winston Churchill revenis hejmen tute ellacigita. Genis lin tio, ke ankoraŭ li devos interparoli kun vizitonto — viro tre teda, enuiga — el tia speco kiu venas en malĝusta tempo kaj ne volas foriri. La ŝtatviro do vokis sian ĉambriston kaj diris: "Johano, kiam venos Kavaliro B., informu lin, ke mi ne estas en la domo; kaj, por lin konvinki pri tio, fumu unu el miaj cigaroj, kiam vi malfermos la frontpordon".

R. K. — NENIA TABAKO!

En 1942j. Viro deziris aĉeti tabakon en la tempo de varmanko. Petinte la vendiston, li ricevis ĉi tiun demandon: "Ĉu vi estas R.K.?"

"Ne," li hezite informis.

"Do mi ne povas vendi al vi", diris la vendisto. La viro vizitadis laŭ la tuta strato, sed ĉiam la sama demando: "Ĉu vi estas R.K.?" Finfine lia pacienco elĉerpiĝis, kaj li rekte postulis al iu vendisto: "Kial vi ne vendas al mi simple pro tio, ke mi ne estas Romkatoliko?"

"Ho", klarigis la vendisto, "Ĉu vi ne scias, ke ĉe ni tabakistoj R. K. signifas Regula Kliento?"

—H. M. Cohen en La Rondo, Majo 1942.

FUMADO MALPERMESATA

Enirinte buson, dika viroto prenis lokon apud la veturigisto. Li ekbruligis cigaron kaj komencis legi gazeton. Ne turninte la kapon, la veturigisto diris al li: "La fumado estas ĉi tie malpermesata, sinjoro!"

La viroto ne respondis. Eble li ne aŭdis la averton? Li kontente fumadis kaj legadis. La veturigisto atendis kelke da momentoj antaŭ ol li reavertis per pli laŭta voĉo: "Mi ripetas, ke vi ne rajtas tie ĉi fumi!"

Ankoraŭ neniu respondo. La viroto fumsputis kiel kamentubo kaj pli intense legadis la gazeton.

Koleriĝinte, la veturigisto sin turnis, por serĉi la konduktoron, kies devo estis pritrakti ofendajn pasaĝerojn, sed tiu estis jam fore ĉe la alia ekstremo de la buso. La veturigisto do atendis ĝis la venonta haltejo, tiam leviĝis de sia sidloko, paŝis al la pasaĝero, frapetis lin sur ŝultro, indikante plaketon. Li diris: "Pardonu, sed tie ĉi staras klare kaj precize: la fumado estas malpermesata."

Tiam la viroto prenis la cigaron el sia buŝo, metis fingron sur la lipojn, murmurante: "ŜŜ! Al la veturigisto ne estas permesate paroli kun pasaĝeroj!" —Lau Germanlingva en La Germana Esp. Revuo.

DE POST; EK DE

Amiko diris al mi: "De post morgaŭ mi ne plu fumos". Mi iom dubis pri lia heroeo. Do en la sekvanta tago mi lin vizitis ĉe lia domo. Venis al mi aromo de bona cigaro. "Ha, vi al mi mensogis!" mi diris. Sed mi ja eraris. Mia amiko ne estas mensogulo, sed bona gramatikisto. Mi ekhaltis, ekpensis kaj kore ridis. Kial?

Car, sciu vi, ke "de post" signifas laŭvorte: "from after". "De post januaro mi ricevos pli altan salajron" ne signifas, ke "de la unua de januaro mi..." sed "de la unua de februaro..." De post 1951 signifas: de 1952 pluen — "after 1951".

Se la fumanto dirus: "Mi ne fumos (ek) de morgaŭ", lia tabakfesto ja komenciĝus ĝuste en la sekvanta tago. (Ek) de nun —from now on; de tiam—from then; de 1951—from 1951.

AŬSTRALIA ESPERANTO-ASOCIO

Oficiala Informilo

NOVAJ MEMBROJ:

Howard, S-ro E. G., Clayton, Vic.
Cachia, S-ro. S., Guildford, N.S.W.

PLUAJ DONACOJ al la T.G.M.F.:

Cardale, F-ino F., Balgowlah,
N.S.W. 2.00

Chandler, S-ro. E. W., Crows Nest
N.S.W. 20.00

Denney, S-ino F., Gladstone, Qld. 2.00

Goldsmith, S-ino L. Manly, N.S.W. 5.00

Grant, S-ino H., Unley, S.A. 2.00

Lees, F-ino M., Belfield, N.S.W. 5.00

Robertson, Prof. R. G., Northbridge
N.S.W. 25.00

Thompson, S-ro E. E., St. Kilda,
Vic. 2.00

Esp-Fed, de Kvinslando, Clontarf,
Qld. 5.00

A.E.A. Examinations

Advanced (Supra): Mr. V. J. Timmins,
Waitara, N.S.W. (honors); Mrs. Kay
Morrison, Manly, N.S.W.

The Zamenhof-Festo of all 4 Melbourne Esperanto Groups will be held on Saturday, 9th Dec. 1972 at the Y.W.C.A., 56 Russell Street, Melbourne, at 7.45 p.m. The Morwell Esperanto Societo will send a delegation.

JARKOLEKTOJ paĝo 222.

En la junia nro ni petis pri informoj. Ankoraŭ ne venis eĉ unu. Sekve ni konkludas, ke la eldon-laboro de 52 jaroj postlasis nenion da daŭra valoro, en senco de kompletaj jarkolektoj. Al bibliografoj mankas kaj ĉiam mankos la stud-materialo pri la vivo de Esperanto en Aŭstralio jam de 1920j., se ne paroli pri la antaŭtutajaro tempo, kiam ne ekzistis efektiva E-gazeto. Ankoraŭ nun oni povas rimarki iom vastan indiferecon, rifuzon akcepti principon, ke la gazeto estas en si mem konservinde valora.

Spit'al tiu dolora konstato, kaj pro simpla devosento, la administracio daŭrigos provizi presitan paperon por rub-fornoj aŭ egale mizeraj fin-lokoj. Verŝajne la sorto de aliaj E-gazetoj mal-kuraĝige similas al tiu de nia organeto; tamen iliaj gvidantoj, kiel ankaŭ ni, persistas produkti efemeran eldonadon. Komuna prudento, simpla saĝo, de legantoj forigus tiun epiteton — efemera — se ili kultivus pli larĝan perspektivon, pli sanan senton pri valoroj, kiuj rilatas al la historia kontinuo de la Esperanto-movado en ĉi tiu lando.

Dume, komencu konservi nian organon. Nur futon da bret-spaco okupus dudek jarkolektoj.—Red.

NOTINDAĴOJ PRI ZAMENHOF

Lia koncepto pri la liberpenseco: skribante pri "liberpensulaj komunumoj", li sin esprimis jene: "Nomante sin liberpensaj, ili tamen malliberigas siajn anojn, kiel la aliaj religioj, ĉar ili ligas sin nepre kun ateismo, dum efektive ili devus lasi al ĉiuj siaj anoj plenan liberecon kredition, diktas al ili la prudento". — Leteroj de Zamenhof, vol. 2, paĝo 326.

Lia grandanimesco pri la demando internacilingva: "La demando pri tio, kia estos la formo de tiu lingvo, estas por mi afero negrava, se nur la lingvo estos neŭtrala, uzebla kaj vivipova". — Leteroj de Z., vol. 1, p. 321.

Lia atesto pri lia propra lingvoscio: "Plej multe mi amis la rusan lingvon... Mi kun plezuro lernadis ankaŭ aliajn lingvojn, sed ili interesadis min ĉiam pli teorie ol praktike; kaj ĉar mi neniam havis la eblecon ekzercigadi en ili, kaj ĉar mi ĉiam legadis nur per la okuloj, sed ne per la buŝo, tial mi libere parolas nur en tri lingvoj (ruse, pole kaj germane); la lingvon francan mi legas libere sed parolas ĝin tre malmulte kaj malbone; krom tio mi en diversaj tempoj lernis iom ĉirkaŭ ok aliajn lingvojn, kiujn mi konas tamen nur tre malmulte kaj nur teorie". — Leteroj de Z., vol. 1, p. III.

Pri la Angla: "La anglan lingvon mi posedas tre malbone kaj tial mi ne kuraĝas fari publikajn tradukojn el tiu ĉi lingvo, pro timo, ke mi eble faros eraron. Libere traduki mi povas nur el la lingvoj rusa, pola, germana kaj franca. El lingvo angla mi povas traduki nur en tia okazo, se mi havas antaŭ mi la tekston de la tradukota artikolo ankaŭ en alia lingvo, por ke mi povu kompari kaj gardi min de eraroj". El letero sub gardo de F. Azorin, Meksikio.

Laŭ Privat (N. American E-Review, nov.-dec. 1959): "Zamenhof ne parolis la anglan lingvon kaj certe ne sciis anglan fonetikon".

En la letero al Borovko Z. skribis: "... estante en la kvina klaso de la gimnazio, mi komencis ellernadi la lingvon anglan". Ĉu private, per si mem, aŭ kun instruisto? En la fina raporto en 1879, kiam li finis sian gimnazian vivon, mankas mencio pri la angla. Vidu: "Zamenhof", Boulton, p. 32.

En letero en la jaro 1906: "Mia gepatra lingvo estas la rusa; sed nun mi parolas pli pole, kaj mi min nomas ne 'ruso' sed 'rusujano'". — Originala Verkaro, p. 523. Komparu: "Mi estas nur hebrea homarano, liberkreda..." — "Vivo de Zamenhof" (Privat), p. 201.

Zamenhof legis siajn paroladojn. Pri la Buljona Kongreso: "Tenante la paperon, Zamenhof ektemis pli videble ĉe la manoj. Ĉu li povos eldiri finon?" — Privat: "Vivo de Zamenhof", ĉ. 6.

"The paper trembled in his hands. Overwhelming emotion seized him. Would he be able to read any more?" — English translation by Ralph Elliott: Esperanto Press, Canada.

La voĉo de Zamenhof: Plurfoje, en 1902-4, E-istoj uzis fonografon por aŭdi la voĉon de siaj oratoroj, kaj precipe la voĉon de Z. mem. En 1909 ĉe la U.K. en Barcelono oni gravurigas lian voĉon. Sed la plej perfekta voĉregistrado okazis en Parizo, aŭgusto, 1911.

Preskaŭ ĉiuj estas jam perditaj; sed de unu malnova cilindro oni faris diskon. Per tiu disko oni faris sonbendon. Unu sonbendo estis sendita al Aŭstralio, kie oni ĝin aŭdis en jan. 1958, okaze de la Esperanto-kongreso en Melbourne. — Plena teksto estas en la revuo "Esperanto", 5/1959..

PRI DU "EPOKOJ" ESPERANTAJ

En "Germana E-Revuo" Ludwig Pickel opinias, ke "Esperanto havis siajn kulinajn punktojn antaŭ la unua mondmilito, aŭ dum la 20-aj jaroj inter ambaŭ militoj, kiam estis speciale profesiaj eldonejoj kaj instancoj, kiuj prizorgis eldonadon de lernolibroj, literaturo, varbmateriale kaj revuoj. Ni nur pensu pri Hachette (Parizo), Hirt & Sohn (Liepzig). Apude estis propraj E-eldonejoj kiel Moller kaj Borel, Ellersiek kaj Heroldo de Esperanto". — Li povus aldoni ankaŭ Rudolf Mosse (Berlino) kaj J. Muusses (Purmurend, Nederlando).

Evidente pro nesufiĉa disvendo de la E-eldonadoj, tiuj firmoj jam de longe ĉesis labori en nia kampo. Sajne, en la atmosfero de la evoluinta socio ekonomia, teknika, spirita, la legemado ĝenerale velkigis jam ĝis grado, ke en la nuna tempo la brava Juan Regulo pensis-saĝe limigi eldonon de siaj valoraj libroj, kiel ekzemple: Eseoj de Waringhien (1956): 1000; Floroj de l'Malbono (1957): 1000; Esperanta Antologio (1958): 2600; Lingvo kaj Vivo (Waringhien) 1959: 2100 — por citi nur kvar. Ili restas post jaroj ankoraŭ haveblaj en sia unua eldono. Antaŭ pluraj jaroj aperis: Kantoj kaj Romancoj de Heine — en 1000 ekzempleroj!

Ĝis kiam niaj E-eldonistoj devas atendi pli kuraĝigan subtenon — pli sanan sintenon — fare de homoj, kiujn ili tiel sinofere servadas?

RUĜOBUŜA KNABINETO (Heine)

Laŭ la teksto en "Kondukanto" (1904, 2-a eldono) de la tradukinto, Grabowski:

Ruĝobuŝa knabineto
Kun la dolĉa okulpar'.
Mi pri vi, ho knabineto,
Ĉiam pensas, mia kar', — 2

Longa vintra la vespero,
Kaj mi volus en solet' — 3
Kun vi ridi, kun vi sidi
En trankvila kameret'.

Volus premi al la buŝo
Vian etan blankan man',
Verŝi larmojn de kortuŝo
Vian etan blankan man'. — 3

Notu eraran elizon de la akuzative en la lasta strofo.

Jen la teksto en Muusses E-Biblioetko N-ro 5 (1937). Kiu reviziis la originalan de Grabowski?

Ruĝobuŝa knabineto
Kun la dolĉa klar-okul'
Nur pri vi, ho knabineto,
Ĉiam pensas mi solul'.

Longa vintre la vespero,
Do mi volus, knabinet',
Kun vi ridi, kun vi sidi
En trankvila kameret'.

Volus premi buŝon mian
Al la eta blanka man',
Plori larmon emocian
Sur vin, eta blanka man'!

La aŭtoro de tiu kajero N-ro 5 estis Julius Glueck, kiun, laŭ informo de A. Cséh en "Esperanto", julio 1945, "englutis la germana buĉmaŝino". Glueck ofte havis okazon esti kun Grabowski (mortis 1921)". Ili amis diskuti pri la poezio, tial povas esti, ke en tiu tempo Grabowski konsentis kun Glueck pri eventuala revizio de tiu aŭ alia de siaj poemtradukoj. Kiel ajn estu, certe estas, ke Glueck senkomente prezentis la supran tekston kiel aŭtentan de Grabowski.

MALFACILA LINGVO?

Rusaj lingvistoj asertas, ke la Samojeda lingvo estas la plej malfacila kaj la plej komplikita en la mondo. Ĝis hodiaŭ oni ne povis kompili gramatikon de ĝi, tial ĉar ĉiu verbo havas sian propran konjugacion! (La Rondo, Sept. 1944.)

"How long is that short piece of string?" Ĉi traduki per "Ĉi tiu mallonga (kurta?) peco da ŝnuro? Komparu en P.V.: "granda (= longa) rivero".

LA SUBKONSCIO

Psik-analiza studo pri Zamenhof povus doni riĉan rikolton pri la subkonscia flanko de lia laboro. Jen du ekzemploj:

Enigmo por la juna Z. estis la nomo de la urbo Bjalistok (aŭ, Bielostok). Biely — blanka; kaj Stok — ĉu bastono? Kial nia urbo estas nomata "blanka bastono"?

Poste, obeante sian instinkton, Zamenhof, por doni ekzemplon de la nelogikeco de naciaj lingvoj, reproduktas la enigmon de sia infanaĝo:

Ich weiss nicht wo ich meinen Stock gelassen habe. Por Germano tio sencas: Mi ne scias, kie mi lasis mian bastonon.

Tiu ekzemplo en la Unua Libro celas pruvi, ke E-o estas deĉifrebila per la radikaro por ĉiu, eĉ se li ne scias la lingvon, dum la sama deĉifrado en nacia lingvo kondukas al sensencaĵo:

Mi blanka ne kie mi pensi bastono (aŭ, etaĝo) kvietas, havo.

Subkonscie "Bielostok" reproduktiĝis en tiu ekzemplo.

La infanjaroj kaj studenta tempo de Z. estis tre doloraj, turmentaj. Tiuj fortaj sentoj devis iel influi al la karaktero de la kreata lingvo, kaj efektive ilia eho sonas unuavice en la fonetiko. Oftaj diftongoj (oj, aj, ej, uj, aŭ, eŭ) tiom karakterizaj por E-o, estas tipaj ankaŭ por lia patrinlingvo. En la Slava kaj la Helena tiuj diftongoj simbolas doloron, suferon, melankolion. La interna ideo de Z. estas de intime ligita kun la sonsistemo de lia hejma lingvo. — Laŭ P. Stojan — "Esperanto", Feb. 15, 1937.

FAMILIO ZAMENHOF

Laŭ familia tradicio, la Zamenhof'oj devenis el Hispanujo. Ekzilitaj de la katolikaj regantoj Isabela kaj Ferdinand en 1462, ili, kune kun la Hebrea gento, lasis por la landon. Vaginte tra Eŭropo, la familio atingis Bavaran vilaĝon Samhof. Ili perdis la Hispanan nomon kaj akceptis kiel alnomon "la Samhof", kiu fariĝis Samenhof pro pli facila prononco. Fine, pro influo Slava—Zamenhof—ĉar ilia migrado finiĝis en Bjalistok, subbaltik-regiona. Tie naskiĝis Ludoviko, al kiu oni instruis multajn lingvojn, sed ne la Hispanan, ĉar ili ne forgesis la ekzilon.

Tamen, kiam Ludoviko elpensis Esperanton, la genio de la Hispana lingvo elstaris en lia subkonscio: Esperanto havas nur kvin vokalojn, kiel la Hispana; finas la verbojn per -i, simile al -ir (Hispana); finas la adjektivojn per -a, kiel la plej multaj adjektivoj Hispanaj, kaj la substantivoj per -o, kiel 2500 substantivoj Hispanaj. (Laŭ F. Azorin en H. de E.)

BELA? BELETA?

(Her face) "was between pretty and beautiful", skribis Hardy en sia romano "The Return of the Native".

Kiel traduki la vortojn "beautiful woman" kaj "pretty woman"?

Oni povus konsideri, ke la koncepto "bela virino" bildigas antaŭ la mensaj okuloj figuron de kombinitaj majesteco, gracieco, kaj ia strange imponanta supereco, kio mankas al "beleto" knabino aŭ virino. Ĉi tiun cetere ofte karakterizas petolemo, koketeco, kiuj ne facile kongruas kun la marmoreca perfekteco de la unua tipo.

Butler en sia Vortaro trafe difinas per: beautiful, charming, fair, handsome, lovely, noble: BELA.

Agreeable, comely, nice, pretty: BELETA. (Ankaŭ "attractive" estas vaste uzata en tiu senco).

La Plena Vortaro: Beleta: iom bela; pli plaĉa ol konforma al la reguloj de beleco. Bona difino, sed ankoraŭ ni disponas nur la formon "beleto", per kiu ni devas traduki la riĉon da nacilingvaj sinonimoj aŭ aspektoj pri-personaj. En Nederlanda poŝvortaro "beleto" sola servas por vesti ses nuanc-vortojn!

Konsiderindaj estas: pupe-ĉarma, plaĉaspekta, okulplaĉa, okulloga, aminda, ĉarmeta, dolĉpersona, plaĉvizaĝa, plaĉfigura...

La glosaro de "Parnasa Gvidlibro" ne helpas solvi la problemem, sed eventuale iu poeto ekuzos neologismon "minjona" (Fr. mignon)—trovatan en Wuester, kaj Wingen (vortaroj).

BJEL- aŭ BJALOSTOKO?

Traviĝas en la literaturo ambati formoj. Bjelostoko estas laŭ la Rusa; Bjalostoko, la Pola. Maimon en Nica Lit. Revuo, N-ro 41: "Zamenhof mem uzis la formon Bjelostoko, ĉar li estis edukita en rusa kulturo. Poloj ĉiam diradis: Bjalostoko... ĝi apartenas al sendispute pola etnologia teritorio, kaj tial estas bone uzi la formon pli proksiman al la pola".

Holzhaus tamen rigardas erara la formon Bialystok sur la Germanlingva memorplato al Z. en Vieno. Tiutempe (1859, jaro de la naskiĝo de Z.) la urbo estis Rusa teritorio, kaj Holzhaus korektis ĝin per Bjelostok. "Mi naskiĝis en Bjelostoko..." (Letero de Z. al Borovko: Originala Verkaro 417. (Ruslingva originalo, tradukita de V.G(ernet)?).

Zakrzewski, Privat, Waringhien uzis la formon kun "a", kaj tio ŝajnas preferinda. La urbo estas en nuna Polujo.

Per kio diferencas talentulo de geniulo? Talentulo ricevas salajron ĉiusemajne.

PRI TRADUKADO

Oni povas precize traduki verkojn de la scienco, ankaŭ de la historio, kondiĉe ke ĉi tiu ne estas ornamita per oratorajo, kiu estas poezieca. La poezion efektive oni ne povas traduki; tial, ĝuste la poetoj konservas lingvojn — oni ne klopodus lerni fremdan lingvon, se oni povus havi en tute kontentigaj tradukoj ĉion verkitan en ĝi. — Samuel Johnson (1776).

Estas eble traduki verkojn, kiuj donas nur informon, faktojn. Ekfarigas necbla la tradukado, kiam aŭtoro donas al vortoj signifon super, aŭ ekster, ilia intelekta sencenhavo. Alivorte, kiam lia verko ekfarigas artprodukto. Provo traduki poemon atingas la ekstremon de l'absurdo. Verdire, la ideojn de poemo oni povas redoni en alian lingvon, ankaŭ la ecojn poeziajn oni povas revesti laŭ la plej ĝustaj ekvivalentoj. Foje traduko eĉ povas superi la originalon, sed en tiuj okazoj ĝi estas poemo de la tradukinto, ne de la poeto. — Wm. Bowyer, "Brought out in Evidence".

Tiuj asertoj estas debatindaj. Kion vi opinias pri ili?

Boksisto ĉe tablo en Novjorka restoracio mendis omaron. Rigardante ĝin, li rimarkis, al ĝi unu el la du pinĉiloj. Li plendis al la kelnero, kiu diris: "Ĝi batalis kontraŭ alia omaro kaj tiel perdis la pinĉilon". "Ĉu vere", respondis la boksisto: "Do forportu ĝin kaj alportu al mi la venkinton!"

Funda scienca esploro elmontris, ke virino foriras ĝuste tridek sep minutojn post kiam ŝi diras: "Estas jam tempo; mi devas foriri".

En juĝejo juna virino akuzis viron pri tio, ke li faris al ŝi maldecan proponon. Por ŝpari al ŝi embarason, la juĝisto permesis al ŝi skribi anstataŭ elvoci la vortojn de la propono. Kiam la juĝisto, persekutisto kaj defend-advokato jam legis ĝin, oni transdonis ĝin al la jurianoj, por ke ankaŭ ili legu ĝin.

Beleta juriano siavice provis ĝin pasigi al sia apudulo, sed trovis lin dormetanta. Si vekis lin per kubut-puŝo kaj enmanigis al li la folion. Li legis la vortojn, ridete kapjesis kaj ŝovis la folion en sian poŝon.

La unua afero, kiun mi povas fari pli bone ol kiu ajn alia homo: nome, legi mian propran manskribajon.

La ununura mensogo, kiun mi skribis sur mia impostdeklaro: "Mi estas la ĉefdomano".